

Specific principles of formative assessment in teaching foreign languages in the general secondary education system

Dilnoza AMIRKULOVA¹

Samarkand State Institute of Foreign Languages

ARTICLE INFO

Article history:

Received July 2024
Received in revised form
10 August 2024
Accepted 25 August 2024
Available online
25 September 2024

Keywords:

persistence,
test,
questionnaire,
exercise,
observation,
assessment,
formative,
explanatory,
questionnaire.

ABSTRACT

The article examines the features of formative assessment in the process of teaching foreign languages. It contributes to a deeper understanding of about ten key principles.

2181-3701/© 2024 in Science LLC.

DOI: <https://doi.org/10.47689/2181-3701-vol2-iss3/S-pp299-310>

This is an open-access article under the Attribution 4.0 International (CC BY 4.0) license (<https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/deed.ru>)

Umumiy o'rta ta'lim tizimida chet tillarini o'qitishda formativ baholashning o'ziga xos tamoyillari

ANNOTATSIYA

Kalit so'zlar:

doimiylik, test,
so'rovnomma,
mashq,
kuzatuv,
baholash,
formativ,
tushuntirish,
savolnoma.

Ushbu maqolada chet tillarini o'qitishda formativ baholashning o'ziga xos xususiyatlari haqida gap boradi. Unda 10 ga yaqin tamoyillar haqida kengroq tushunchalar berilgan.

¹ Independent researcher, Samarkand State Institute of Foreign Languages

Специфические принципы формирующей оценки при обучении иностранным языкам в системе общего среднего образования

АННОТАЦИЯ

Ключевые слова:

преимственность,
тест,
анкета,
упражнение,
наблюдение,
оценка,
формирующее,
объяснение,
анкета.

В статье рассматриваются особенности формативного оценивания в процессе обучения иностранным языкам. Оно способствует более глубокому пониманию примерно десяти ключевых принципов.

Umumiy o'rta ta'lim tizimida chet tillarini o'qitishda formativ baholashning qonuniyatlari quyidagilar:

1. Doimiylik va davomiylik: Formativ baholashning doimiylik va davomiylik tamoyillari chet tillarini o'qitishda muhim ahamiyatga ega. Bu tamoyillar o'quvchilarning o'rganish jarayonini doimiy ravishda kuzatish va ularning o'rganish darajasini muntazam ravishda baholashga asoslanadi.

Doimiylik degani, formativ baholash o'quv jarayonining ajralmas qismi bo'lishi kerak degani. O'qituvchilar o'quvchilarning o'rganish darajasini har bir darsda, har bir mavzu bo'yicha va har bir o'quvchiga nisbatan kuzatishlari kerak. Bu o'quvchilarning o'rganish jarayonini chuqurroq tushunishga va ularga yordam berishga imkon beradi.

Davomiylik degani, formativ baholash o'quv jarayonining boshlanishidan oxirigacha davom etishi kerak degani. O'qituvchilar o'quvchilarning o'rganish darajasini har bir darsda, har bir mavzu bo'yicha va har bir o'quvchiga nisbatan kuzatishlari kerak. Bu o'quvchilarning o'rganish jarayonini chuqurroq tushunishga va ularga yordam berishga imkon beradi.

Doimiylik va davomiylik tamoyillariga amal qilish quyidagi afzalliklarga ega:

- O'quvchilarning o'rganish darajasini aniqlash: O'qituvchilar o'quvchilarning o'rganish darajasini doimiy ravishda kuzatishlari va ularning o'rganish jarayonini muntazam ravishda baholashga harakat qilishlari kerak. Bu o'quvchilarning qanday mavzularni yaxshi tushunishini va qanday mavzularni qo'shimcha tushuntirishga muhtojligini aniqlashga yordam beradi.

- O'qitish uslubini sozlash: O'qituvchilar o'quvchilarning o'rganish darajasini doimiy ravishda kuzatishlari va ularning o'rganish jarayonini muntazam ravishda baholashga harakat qilishlari kerak. Bu o'qituvchilarga o'quvchilarning ehtiyojlarini aniqlash, o'qitish uslubini o'zgartirish va o'quv jarayonini samaraliroq qilishga yordam beradi.

- O'quvchilarning o'zlashtirish darajasini oshirish: O'qituvchilar o'quvchilarning o'rganish darajasini doimiy ravishda kuzatishlari va ularning o'rganish jarayonini muntazam ravishda baholashga harakat qilishlari kerak. Bu o'quvchilarga o'zlarining kuchli va zaif tomonlarini tushunishga, o'rganish strategiyasini yaxshilashga va o'zlashtirish darajasini oshirishga yordam beradi.

- O'quvchilarning o'rganishga bo'lgan qiziqishini oshirish: O'qituvchilar o'quvchilarning o'rganish darajasini doimiy ravishda kuzatishlari va ularning o'rganish jarayonini muntazam ravishda baholashga harakat qilishlari kerak. Bu o'quvchilarga o'zlarining o'rganish jarayonini boshqarishga va o'zlashtirish darajasini oshirishga imkon beradi.

Doimiylik va davomiylik tamoyillariga amal qilish chet tillarini o'qitishda formativ baholashning samaradorligini oshirishga yordam beradi. Chet tillarini o'qitishda formativ baholash o'quv jarayonining ajralmas qismi bo'lishi kerak. O'qituvchilar o'quvchilarning o'rganish darajasini doimiy ravishda kuzatishlari va ularning o'rganish jarayonini muntazam ravishda baholashga harakat qilishlari kerak.

2. O'quvchilarning o'rganish ehtiyojlarini aniqlash: O'quvchilarning o'rganish ehtiyojlarini aniqlash - bu formativ baholashning eng muhim tamoyillaridan biridir. Bu o'qituvchilarga o'quvchilarning qanday mavzularni yaxshi tushunishini va qanday mavzularni qo'shimcha tushuntirishga muhtojligini aniqlashga yordam beradi.

O'quvchilarning o'rganish ehtiyojlarini aniqlash quyidagi usullar orqali amalga oshirilishi mumkin:

- Savollar berish: O'qituvchilar o'quvchilarga o'rganish jarayonida turli xil savollar berishlari va ularning javoblarini tahlil qilishlari mumkin. Bu o'quvchilarning qanday mavzularni yaxshi tushunishini va qanday mavzularni qo'shimcha tushuntirishga muhtojligini aniqlashga yordam beradi.

- Kichik testlar: O'qituvchilar o'quvchilarning o'rganish darajasini tekshirish uchun kichik testlar o'tkazishlari mumkin. Bu o'quvchilarning o'rganish darajasini aniqlash va ularning qiyinchiliklarini tushunishga yordam beradi.

- O'quvchilarning ishlarini kuzatish: O'qituvchilar o'quvchilarning darsliklar bilan ishlashini, mashqlarni bajarishini va boshqa faoliyatlarini kuzatishlari mumkin. Bu o'quvchilarning o'rganish darajasini aniqlash va ularning qiyinchiliklarini tushunishga yordam beradi.

- O'quvchilar bilan suhbatlashish: O'qituvchilar o'quvchilar bilan suhbatlashishlari va ularning o'rganish jarayoni haqida fikrlarini bilishlari mumkin. Bu o'quvchilarning o'rganish darajasini aniqlash va ularning qiyinchiliklarini tushunishga yordam beradi.

- O'quvchilarning o'z-o'zini baholashi: O'qituvchilar o'quvchilarga o'zlashtirish darajasini o'zlari baholashga imkon berishlari mumkin. Bu o'quvchilarga o'zlarining o'rganish darajasini tushunishga va o'zlashtirish darajasini oshirishga yordam beradi. O'quvchilarning o'rganish ehtiyojlarini aniqlash o'qituvchilarga o'quvchilarning o'rganish jarayonini chuqurroq tushunishga va o'qitish uslubini sozlashga yordam beradi. Bu o'quvchilarning o'rganish darajasini oshirishga va ularning o'zlashtirish darajasini yaxshilashga yordam beradi.

Formativ baholash o'quvchilarning o'rganish ehtiyojlarini aniqlashga qaratilgan. Bu o'qituvchilarga o'quvchilarning qanday mavzularni yaxshi tushunishini va qanday mavzularni qo'shimcha tushuntirishga muhtojligini aniqlashga yordam beradi.

3. O'quvchilarning o'rganish darajasini kuzatish: O'quvchilarning o'rganish darajasini kuzatish - bu formativ baholashning muhim tamoyillaridan biridir. Bu o'qituvchilarga o'quvchilarning o'rganish jarayonini doimiy ravishda kuzatishlari va ularning o'rganish darajasini aniqlashga imkon beradi. Bu o'qituvchilarga o'quvchilarning qanday mavzularni yaxshi tushunishini va qanday mavzularni qo'shimcha tushuntirishga muhtojligini aniqlashga yordam beradi.

O'quvchilarning o'rganish darajasini kuzatish quyidagi usullar orqali amalga oshirilishi mumkin:

- Savollar berish: O'qituvchilar o'quvchilarga o'rganish jarayonida turli xil savollar berishlari va ularning javoblarini tahlil qilishlari mumkin. Bu o'quvchilarning qanday mavzularni yaxshi tushunishini va qanday mavzularni qo'shimcha tushuntirishga muhtojligini aniqlashga yordam beradi.

- Kichik testlar: O'qituvchilar o'quvchilarning o'rganish darajasini tekshirish uchun kichik testlar o'tkazishlari mumkin. Bu o'quvchilarning o'rganish darajasini aniqlash va ularning qiyinchiliklarini tushunishga yordam beradi.

- O'quvchilarning ishlarini kuzatish: O'qituvchilar o'quvchilarning darsliklar bilan ishlashini, mashqlarni bajarishini va boshqa faoliyatlarini kuzatishlari mumkin. Bu o'quvchilarning o'rganish darajasini aniqlash va ularning qiyinchiliklarini tushunishga yordam beradi.

- O'quvchilar bilan suhbatlashish: O'qituvchilar o'quvchilar bilan suhbatlashishlari va ularning o'rganish jarayoni haqida fikrlarini bilishlari mumkin. Bu o'quvchilarning o'rganish darajasini aniqlash va ularning qiyinchiliklarini tushunishga yordam beradi.

- O'quvchilarning o'z-o'zini baholashi: O'qituvchilar o'quvchilarga o'zlashtirish darajasini o'zlari baholashga imkon berishlari mumkin. Bu o'quvchilarga o'zlarining o'rganish darajasini tushunishga va o'zlashtirish darajasini oshirishga yordam beradi.

O'quvchilarning o'rganish darajasini kuzatish o'qituvchilarga o'quvchilarning o'rganish jarayonini chuqurroq tushunishga va o'qitish uslubini sozlashga yordam beradi. Bu o'quvchilarning o'rganish darajasini oshirishga va ularning o'zlashtirish darajasini yaxshilashga yordam beradi. Formativ baholash o'quvchilarning o'rganish darajasini doimiy ravishda kuzatishga asoslangan. Bu o'qituvchilarga o'quvchilarning o'rganish jarayonini chuqurroq tushunishga va o'qitish uslubini sozlashga yordam beradi.

4. O'quvchilarga o'zlashtirish darajasini oshirishga yordam berish: O'quvchilarga o'zlashtirish darajasini oshirishga yordam berish - bu formativ baholashning eng muhim maqsadlaridan biridir. Bu o'qituvchilarga o'quvchilarning o'rganish jarayonini kuzatish va ularning qiyinchiliklarini tushunish orqali ularga o'zlashtirish darajasini oshirishga yordam berishga imkon beradi.

O'quvchilarga o'zlashtirish darajasini oshirishga yordam berish quyidagi usullar orqali amalga oshirilishi mumkin:

- Qo'shimcha mashqlar: O'qituvchilar o'quvchilarga o'zlashtirish darajasini oshirish uchun qo'shimcha mashqlar berishlari mumkin. Bu mashqlar o'quvchilarga o'zlashtirish darajasini oshirishga va o'rganish jarayonini yaxshilashga yordam beradi.

- Tushuntirishlar: O'qituvchilar o'quvchilarga o'zlashtirish darajasini oshirish uchun qo'shimcha tushuntirishlar berishlari mumkin. Bu tushuntirishlar o'quvchilarga o'rganish jarayonini yaxshilashga va o'zlashtirish darajasini oshirishga yordam beradi.

- Maslahatlar: O'qituvchilar o'quvchilarga o'zlashtirish darajasini oshirish uchun maslahatlar berishlari mumkin. Bu maslahatlar o'quvchilarga o'rganish jarayonini yaxshilashga va o'zlashtirish darajasini oshirishga yordam beradi.

- O'quvchilarning o'z-o'zini baholashini rag'batlantirish: O'qituvchilar o'quvchilarga o'zlashtirish darajasini o'zlari baholashga imkon berishlari mumkin. Bu o'quvchilarga o'zlarining o'rganish darajasini tushunishga va o'zlashtirish darajasini oshirishga yordam beradi.

- O'quvchilarning o'zaro baholashini amalga oshirish: O'qituvchilar o'quvchilarga bir-birlarining ishlarini baholashga imkon berishlari mumkin. Bu o'quvchilarga o'zlarining o'rganish darajasini tushunishga va o'zlashtirish darajasini oshirishga yordam beradi.

- O'qitish uslubini sozlash: O'qituvchilar o'quvchilarning o'rganish darajasiga qarab o'qitish uslubini sozlashlari mumkin. Bu o'qituvchilarga o'quvchilarning ehtiyojlarini aniqlash, o'qitish uslubini o'zgartirish va o'quv jarayonini samaraliroq qilishga yordam beradi.

- O'quvchilarga mos keladigan o'quv materiallarini tanlash: O'qituvchilar o'quvchilarning o'rganish uslublari va ehtiyojlarini hisobga olib, o'quvchilarga mos keladigan o'quv materiallarini tanlashlari mumkin.

O'quvchilarga o'zlashtirish darajasini oshirishga yordam berish o'qituvchilarga o'quvchilarning o'rganish jarayonini chuqurroq tushunishga va o'qitish uslubini sozlashga yordam beradi. Bu o'quvchilarning o'rganish darajasini oshirishga va ularning o'zlashtirish darajasini yaxshilashga yordam beradi. Formativ baholash o'quvchilarga o'zlashtirish darajasini oshirishga qaratilgan. Bu o'qituvchilarga o'quvchilarga o'zlarining kuchli va zaif tomonlarini tushunishga, o'rganish strategiyasini yaxshilashga va o'zlashtirish darajasini oshirishga yordam beradi.

5. O'qitish uslubini sozlash: O'qitish uslubini sozlash - bu formativ baholashning eng muhim tamoyillaridan biridir. Bu o'qituvchilarga o'quvchilarning o'rganish darajasini kuzatish va ularning qiyinchiliklarini tushunish orqali o'qitish uslubini o'zgartirishlari kerak.

O'qitish uslubini sozlash quyidagi usullar orqali amalga oshirilishi mumkin:

- O'quvchilarning o'rganish darajasiga qarab o'qitish uslubini o'zgartirish: O'qituvchilar o'quvchilarning o'rganish darajasiga qarab o'qitish uslubini o'zgartirishlari mumkin. Masalan, agar o'quvchilar ma'lum bir mavzuni yaxshi tushunishsa, o'qituvchi ularga qo'shimcha qiyin vazifalarni berishi mumkin. Agar o'quvchilar ma'lum bir mavzuni tushunishda qiyinchiliklarga duch kelsalar, o'qituvchi ularga qo'shimcha tushuntirishlar berishi, qo'shimcha mashqlarni bajarishga yordam berishi yoki boshqa o'qitish uslublarini qo'llashi mumkin.

- O'quvchilarning o'rganish ehtiyojlarini aniqlash: O'qituvchilar o'quvchilarning o'rganish ehtiyojlarini aniqlashga harakat qilishlari kerak. Masalan, ba'zi o'quvchilar qo'shimcha yordamga muhtoj bo'lishlari mumkin, boshqalari esa o'zlarini mustaqil ravishda o'rganishni afzal ko'rishlari mumkin. Ba'zi o'quvchilar tezroq o'rganishadi, boshqalari esa sekinroq o'rganishadi. O'qituvchilar o'quvchilarning o'rganish ehtiyojlarini hisobga olib, o'qitish uslubini sozlashlari kerak.

- O'quvchilarning o'rganish uslublarini hisobga olish: O'qituvchilar o'quvchilarning o'rganish uslublarini hisobga olishlari kerak. Masalan, ba'zi o'quvchilar vizual ma'lumotlarni yaxshi o'zlashtiradilar, boshqalari esa eshitish orqali o'rganishni afzal ko'rishadi. Ba'zi o'quvchilar amaliy mashg'ulotlarni afzal ko'rishadi, boshqalari esa nazariy ma'lumotlarni o'rganishni afzal ko'rishadi. O'qituvchilar o'quvchilarning o'rganish uslublarini hisobga olib, o'qitish uslubini sozlashlari kerak.

- O'quvchilarga mos keladigan o'qitish uslubini tanlash: O'qituvchilar o'quvchilarning o'rganish uslublari va ehtiyojlarini hisobga olib, o'quvchilarga mos keladigan o'qitish uslubini tanlashlari kerak. Masalan, ba'zi o'quvchilar uchun individual o'qitish uslubi samaraliroq bo'lishi mumkin, boshqalari uchun esa guruhli o'qitish uslubi samaraliroq bo'lishi mumkin.

O'qitish uslubini sozlash o'qituvchilarga o'quvchilarning o'rganish jarayonini chuqurroq tushunishga va o'qitish uslubini sozlashga yordam beradi. Bu o'quvchilarning o'rganish darajasini oshirishga va ularning o'zlashtirish darajasini yaxshilashga yordam beradi. Formativ baholash o'qituvchilarga o'qitish uslubini sozlashga yordam beradi. Bu o'qituvchilarga o'quvchilarning ehtiyojlarini aniqlash, o'qitish uslubini o'zgartirish va o'quv jarayonini samaraliroq qilishga yordam beradi.

6. O'quvchilarning o'z-o'zini baholashini rag'batlantirish: O'quvchilarning o'z-o'zini baholashini rag'batlantirish - bu formativ baholashning muhim tamoyillaridan biridir. Bu o'quvchilarga o'zlarining o'rganish darajasini tushunishga, o'zlashtirish darajasini oshirishga va o'z-o'zini boshqarish qobiliyatini rivojlantirishga yordam beradi.

O'quvchilarning o'z-o'zini baholashini rag'batlantirish quyidagi usullar orqali amalga oshirilishi mumkin:

- O'z-o'zini baholash uchun vositalarni taqdim etish: O'qituvchilar o'quvchilarga o'zlarini baholash uchun turli xil vositalarni taqdim etishlari mumkin. Masalan, o'quvchilarga o'zlarining o'rganish darajasini baholash uchun savolnoma, jadval yoki boshqa vositalarni berishlari mumkin.

- O'z-o'zini baholash uchun ko'rsatmalar berish: O'qituvchilar o'quvchilarga o'zlarini qanday baholash kerakligi bo'yicha ko'rsatmalar berishlari mumkin. Masalan, o'qituvchilar o'quvchilarga o'zlarining o'rganish maqsadlarini belgilash, o'zlashtirish darajasini kuzatish va o'zlarini baholash uchun qanday mezonlardan foydalanish kerakligini tushuntirishga yordam berishlari mumkin.

- O'z-o'zini baholashni dars jarayoniga kiritish: O'qituvchilar o'z-o'zini baholashni dars jarayoniga kiritishga harakat qilishlari mumkin. Masalan, o'qituvchilar o'quvchilarga dars oxirida o'zlarining o'rganish darajasini baholash uchun bir necha daqiqa vaqt ajratishlari mumkin.

- O'z-o'zini baholashni rag'batlantirish: O'qituvchilar o'quvchilarning o'z-o'zini baholashini rag'batlantirishga harakat qilishlari kerak. Masalan, o'qituvchilar o'quvchilarning o'z-o'zini baholash natijalarini muhokama qilish, ularning o'z-o'zini baholashga bo'lgan munosabatini kuzatish va ularni rag'batlantirishga harakat qilishlari mumkin.

O'quvchilarning o'z-o'zini baholashini rag'batlantirish o'quvchilarga o'zlarining o'rganish jarayonini chuqurroq tushunishga, o'zlashtirish darajasini oshirishga va o'z-o'zini boshqarish qobiliyatini rivojlantirishga yordam beradi. Bu o'quvchilarning o'rganishga bo'lgan qiziqishini oshirishga va ularning o'ziga bo'lgan ishonchini mustahkamlashga yordam beradi.

Formativ baholash o'quvchilarning o'z-o'zini baholashini rag'batlantiradi. Bu o'quvchilarga o'zlarining o'rganish darajasini tushunishga, o'zlashtirish darajasini oshirishga va o'z-o'zini boshqarish qobiliyatini rivojlantirishga yordam beradi.

7. O'rganishning individual xususiyatlarini hisobga olish: O'rganishning individual xususiyatlarini hisobga olish - bu formativ baholashning eng muhim tamoyillaridan biridir. Bu tamoyil shuni ko'rsatadiki, o'quvchilarning o'rganish uslublari va ehtiyojlari har xil ekanligini hisobga olib, o'qitish uslubini sozlash kerak.

O'rganishning individual xususiyatlarini hisobga olish quyidagi usullar orqali amalga oshirilishi mumkin:

- O'quvchilarning o'rganish uslublarini aniqlash: O'qituvchilar o'quvchilarning o'rganish uslublarini aniqlashga harakat qilishlari kerak. Masalan, ba'zi o'quvchilar vizual

ma'lumotlarni yaxshi o'zlashtiradilar, boshqalari esa eshitish orqali o'rganishni afzal ko'rishadi. Ba'zi o'quvchilar amaliy mashg'ulotlarni afzal ko'rishadi, boshqalari esa nazariy ma'lumotlarni o'rganishni afzal ko'rishadi. O'qituvchilar o'quvchilarning o'rganish uslublarini hisobga olib, o'qitish uslubini sozlashlari kerak.

- O'quvchilarning o'rganish ehtiyojlarini aniqlash: O'qituvchilar o'quvchilarning o'rganish ehtiyojlarini aniqlashga harakat qilishlari kerak. Masalan, ba'zi o'quvchilar qo'shimcha yordamga muhtoj bo'lishlari mumkin, boshqalari esa o'zlarini mustaqil ravishda o'rganishni afzal ko'rishlari mumkin. Ba'zi o'quvchilar tezroq o'rganishadi, boshqalari esa sekinroq o'rganishadi. O'qituvchilar o'quvchilarning o'rganish ehtiyojlarini hisobga olib, o'qitish uslubini sozlashlari kerak.

- O'quvchilarga mos keladigan o'qitish uslubini tanlash: O'qituvchilar o'quvchilarning o'rganish uslublari va ehtiyojlarini hisobga olib, o'quvchilarga mos keladigan o'qitish uslubini tanlashlari kerak. Masalan, ba'zi o'quvchilar uchun individual o'qitish uslubi samaraliroq bo'lishi mumkin, boshqalari uchun esa guruhli o'qitish uslubi samaraliroq bo'lishi mumkin.

- O'quvchilarga mos keladigan o'quv materiallarini tanlash: O'qituvchilar o'quvchilarning o'rganish uslublari va ehtiyojlarini hisobga olib, o'quvchilarga mos keladigan o'quv materiallarini tanlashlari kerak. Masalan, ba'zi o'quvchilar uchun rasmlar va diagrammalar bilan boyitilgan o'quv materiallari samaraliroq bo'lishi mumkin, boshqalari uchun esa matnli o'quv materiallari samaraliroq bo'lishi mumkin.

O'rganishning individual xususiyatlarini hisobga olish o'qituvchilarga o'quvchilarning o'rganish jarayonini chuqurroq tushunishga va o'qitish uslubini sozlashga yordam beradi. Bu o'quvchilarning o'rganish darajasini oshirishga va ularning o'zlashtirish darajasini yaxshilashga yordam beradi. Formativ baholash o'quvchilarning o'rganish uslublari va ehtiyojlari har xil ekanligini hisobga oladi. Bu o'qituvchilarga o'quvchilarga mos keladigan o'qitish uslubini tanlashga yordam beradi.

8. O'rganish jarayonini doimiy ravishda kuzatish: O'rganish jarayonini doimiy ravishda kuzatish - bu formativ baholashning eng muhim tamoyillaridan biridir. Bu o'qituvchilarga o'quvchilarning o'rganish jarayonini doimiy ravishda kuzatishlari kerak. Bu o'quvchilarning o'rganish darajasini aniqlash, ularning qiyinchiliklarini tushunish va o'qitish uslubini sozlashga yordam beradi.

O'rganish jarayonini doimiy ravishda kuzatish quyidagi usullar orqali amalga oshirilishi mumkin:

- Savollar berish: O'qituvchilar o'quvchilarga o'rganish jarayonida turli xil savollar berishlari va ularning javoblarini tahlil qilishlari mumkin. Bu o'quvchilarning qanday mavzularni yaxshi tushunishini va qanday mavzularni qo'shimcha tushuntirishga muhtojligini aniqlashga yordam beradi.

- Kichik testlar: O'qituvchilar o'quvchilarning o'rganish darajasini tekshirish uchun kichik testlar o'tkazishlari mumkin. Bu o'quvchilarning o'rganish darajasini aniqlash va ularning qiyinchiliklarini tushunishga yordam beradi.

- O'quvchilarning ishlarini kuzatish: O'qituvchilar o'quvchilarning darsliklar bilan ishlashini, mashqlarni bajarishini va boshqa faoliyatlarini kuzatishlari mumkin. Bu o'quvchilarning o'rganish darajasini aniqlash va ularning qiyinchiliklarini tushunishga yordam beradi.

- O'quvchilar bilan suhbatlashish: O'qituvchilar o'quvchilar bilan suhbatlashishlari va ularning o'rganish jarayoni haqida fikrlarini bilishlari mumkin. Bu o'quvchilarning o'rganish darajasini aniqlash va ularning qiyinchiliklarini tushunishga yordam beradi.

- O'quvchilarning o'z-o'zini baholashi: O'qituvchilar o'quvchilarga o'zlashtirish darajasini o'zlari baholashga imkon berishlari mumkin. Bu o'quvchilarga o'zlarining o'rganish darajasini tushunishga va o'zlashtirish darajasini oshirishga yordam beradi.

Doimiy kuzatish o'qituvchilarga o'quvchilarning o'rganish jarayonini chuqurroq tushunishga va o'qitish uslubini sozlashga yordam beradi. Bu o'quvchilarning o'rganish darajasini oshirishga va ularning o'zlashtirish darajasini yaxshilashga yordam beradi. Formativ baholash o'quvchilarning o'rganish jarayonini doimiy ravishda kuzatishga asoslangan. Bu o'qituvchilarga o'quvchilarning o'rganish darajasini aniqlash, ularning qiyinchiliklarini tushunish va o'qitish uslubini sozlashga yordam beradi.

9. O'rganish natijalarini tahlil qilish: O'rganish natijalarini tahlil qilish - bu formativ baholashning muhim qismidir. Bu o'qituvchilarga o'quvchilarning o'rganish darajasini aniqlash, ularning qiyinchiliklarini tushunish va o'qitish uslubini sozlashga yordam beradi.

O'rganish natijalarini tahlil qilish quyidagi usullar orqali amalga oshirilishi mumkin:

- O'quvchilarning test natijalarini tahlil qilish: O'qituvchilar o'quvchilarning test natijalarini tahlil qilishlari mumkin. Bu o'quvchilarning qanday mavzularni yaxshi tushunishini va qanday mavzularni qo'shimcha tushuntirishga muhtojligini aniqlashga yordam beradi.

- O'quvchilarning ishlarini tahlil qilish: O'qituvchilar o'quvchilarning darsliklar bilan ishlashini, mashqlarni bajarishini va boshqa faoliyatlarini tahlil qilishlari mumkin. Bu o'quvchilarning o'rganish darajasini aniqlash va ularning qiyinchiliklarini tushunishga yordam beradi.

- O'quvchilar bilan suhbatlashish: O'qituvchilar o'quvchilar bilan suhbatlashishlari va ularning o'rganish jarayoni haqida fikrlarini bilishlari mumkin. Bu o'quvchilarning o'rganish darajasini aniqlash va ularning qiyinchiliklarini tushunishga yordam beradi.

-O'quvchilarning o'z-o'zini baholashini tahlil qilish: O'qituvchilar o'quvchilarning o'z-o'zini baholash natijalarini tahlil qilishlari mumkin. Bu o'quvchilarning o'zlarining o'rganish darajasini tushunishga va o'zlashtirish darajasini oshirishga yordam beradi.

O'rganish natijalarini tahlil qilish o'qituvchilarga o'quvchilarning o'rganish jarayonini chuqurroq tushunishga va o'qitish uslubini sozlashga yordam beradi. Bu o'quvchilarning o'rganish darajasini oshirishga va ularning o'zlashtirish darajasini yaxshilashga yordam beradi. Formativ baholash o'quvchilarning o'rganish natijalarini tahlil qilishga asoslangan. Bu o'qituvchilarga o'quvchilarning o'rganish darajasini aniqlash, ularning qiyinchiliklarini tushunish va o'qitish uslubini sozlashga yordam beradi.

10. O'rganish jarayonini yaxshilashga qaratilgan amaliyotlarni qo'llash: O'rganish jarayonini yaxshilashga qaratilgan amaliyotlarni qo'llash - bu formativ baholashning eng muhim qismidir. Bu o'qituvchilarga o'quvchilarning o'rganish jarayonini yaxshilashga qaratilgan amaliyotlarni qo'llashi kerak. Bu o'quvchilarning o'rganish darajasini oshirishga va ularning o'zlashtirish darajasini yaxshilashga yordam beradi.

O'rganish jarayonini yaxshilashga qaratilgan amaliyotlar quyidagilar bo'lishi mumkin:

- Qo'shimcha mashqlar: O'qituvchilar o'quvchilarga o'zlashtirish darajasini oshirish uchun qo'shimcha mashqlar berishlari mumkin. Bu mashqlar o'quvchilarga o'zlashtirish darajasini oshirishga va o'rganish jarayonini yaxshilashga yordam beradi.

- Tushuntirishlar: O'qituvchilar o'quvchilarga o'zlashtirish darajasini oshirish uchun qo'shimcha tushuntirishlar berishlari mumkin. Bu tushuntirishlar o'quvchilarga o'rganish jarayonini yaxshilashga va o'zlashtirish darajasini oshirishga yordam beradi.

- Maslahatlar: O'qituvchilar o'quvchilarga o'zlashtirish darajasini oshirish uchun maslahatlar berishlari mumkin. Bu maslahatlar o'quvchilarga o'rganish jarayonini yaxshilashga va o'zlashtirish darajasini oshirishga yordam beradi.

- O'quvchilarning o'z-o'zini baholashini rag'batlantirish: O'qituvchilar o'quvchilarga o'zlashtirish darajasini o'zlari baholashga imkon berishlari mumkin. Bu o'quvchilarga o'zlarining o'rganish darajasini tushunishga va o'zlashtirish darajasini oshirishga yordam beradi.

- O'quvchilarning o'zaro baholashini amalga oshirish: O'qituvchilar o'quvchilarga bir-birlarining ishlarini baholashga imkon berishlari mumkin. Bu o'quvchilarga o'zlarining o'rganish darajasini tushunishga va o'zlashtirish darajasini oshirishga yordam beradi.

- O'qitish uslubini sozlash: O'qituvchilar o'quvchilarning o'rganish darajasiga qarab o'qitish uslubini sozlashlari mumkin. Bu o'qituvchilarga o'quvchilarning ehtiyojlarini aniqlash, o'qitish uslubini o'zgartirish va o'quv jarayonini samaraliroq qilishga yordam beradi.

- O'quvchilarga mos keladigan o'quv materiallarini tanlash: O'qituvchilar o'quvchilarning o'rganish uslublari va ehtiyojlarini hisobga olib, o'quvchilarga mos keladigan o'quv materiallarini tanlashlari mumkin.

O'rganish jarayonini yaxshilashga qaratilgan amaliyotlarni qo'llash o'qituvchilarga o'quvchilarning o'rganish jarayonini chuqurroq tushunishga va o'qitish uslubini sozlashga yordam beradi. Bu o'quvchilarning o'rganish darajasini oshirishga va ularning o'zlashtirish darajasini yaxshilashga yordam beradi. Formativ baholash o'quvchilarning o'rganish jarayonini yaxshilashga qaratilgan amaliyotlarni qo'llashga asoslangan. Bu o'quvchilarga o'zlashtirish darajasini oshirishga va o'rganish jarayonini samaraliroq qilishga yordam beradi.

11. Til o'rganishning xususiyatlarini hisobga olish: Til o'rganishning xususiyatlarini hisobga olish - bu formativ baholashni o'rganishda muhim tamoyildir. Bu o'qituvchilarga o'quvchilarning til o'rganish jarayonini chuqurroq tushunishga va o'qitish uslubini sozlashga yordam beradi.

Til o'rganishning xususiyatlarini hisobga olish quyidagi jihatlarni o'z ichiga oladi:

- Til o'rganish darajasi: O'qituvchilar o'quvchilarning til o'rganish darajasini hisobga olishlari kerak. Masalan, yangi boshlanuvchilar uchun o'qitish uslubi va materiallari boshqa darajadagi o'quvchilar uchun boshqacha bo'lishi kerak.

- Til o'rganish uslublari: O'qituvchilar o'quvchilarning til o'rganish uslublarini hisobga olishlari kerak. Masalan, ba'zi o'quvchilar grammatik qoidalarni yaxshi o'zlashtiradilar, boshqalari esa so'z boyligini oshirishga ko'proq e'tibor berishadi.

- Til o'rganish ehtiyojlari: O'qituvchilar o'quvchilarning til o'rganish ehtiyojlarini hisobga olishlari kerak. Masalan, ba'zi o'quvchilar tilni muloqot qilish uchun o'rganishni istashadi, boshqalari esa o'qish va yozish ko'nikmalarini rivojlantirishni istashadi.

- Til o'rganish qiyinchiliklari: O'qituvchilar o'quvchilarning til o'rganishda duch keladigan qiyinchiliklarni hisobga olishlari kerak. Masalan, ba'zi o'quvchilar grammatik

qoidalarni tushunishda qiyinchiliklarga duch kelishlari mumkin, boshqalari esa so'zlarni eslab qolishda qiyinchiliklarga duch kelishlari mumkin.

Til o'rganishning xususiyatlarini hisobga olish o'qituvchilarga o'quvchilarning o'rganish jarayonini chuqurroq tushunishga va o'qitish uslubini sozlashga yordam beradi. Bu o'quvchilarning o'rganish darajasini oshirishga va ularning o'zlashtirish darajasini yaxshilashga yordam beradi.

= Chet tillarini o'qitishda formativ baholash til o'rganishning xususiyatlarini hisobga olishi kerak. Masalan, o'qituvchilar o'quvchilarning til o'rganish darajasini, ularning til o'rganish uslublarini va ularning til o'rganish ehtiyojlarini hisobga olishlari kerak.

12. Til o'rganishning to'rtta ko'nikmasini baholash: Til o'rganishning to'rtta ko'nikmasini baholash - bu formativ baholashning muhim tamoyillaridan biridir. Bu o'qituvchilarga o'quvchilarning til o'rganishning to'rtta asosiy ko'nikmasini - tinglash, gapirish, o'qish va yozishni rivojlantirish darajasini kuzatishlari va ularga yordam berishlari kerakligini ko'rsatadi.

Til o'rganishning to'rtta ko'nikmasini baholash quyidagi usullar orqali amalga oshirilishi mumkin:

- Tinglash: O'qituvchilar o'quvchilarning tinglash ko'nikmasini baholash uchun turli xil usullardan foydalanishlari mumkin. Masalan, ular o'quvchilarga qisqa matnlarni tinglash va savollarning javoblarini topishni so'rashlari mumkin. Ular o'quvchilarga suhbatlarni tinglash va ularning mazmunini tushunishni so'rashlari mumkin.

- Gapirish: O'qituvchilar o'quvchilarning gapirish ko'nikmasini baholash uchun turli xil usullardan foydalanishlari mumkin. Masalan, ular o'quvchilarga ma'lum bir mavzu bo'yicha gapirishni so'rashlari mumkin. Ular o'quvchilarga suhbatlarda ishtirok etishni so'rashlari mumkin.

- O'qish: O'qituvchilar o'quvchilarning o'qish ko'nikmasini baholash uchun turli xil usullardan foydalanishlari mumkin. Masalan, ular o'quvchilarga qisqa matnlarni o'qish va savollarning javoblarini topishni so'rashlari mumkin. Ular o'quvchilarga matnlarni o'qish va ularning mazmunini tushunishni so'rashlari mumkin.

- Yozish: O'qituvchilar o'quvchilarning yozish ko'nikmasini baholash uchun turli xil usullardan foydalanishlari mumkin. Masalan, ular o'quvchilarga ma'lum bir mavzu bo'yicha yozishni so'rashlari mumkin. Ular o'quvchilarga xatlar, maqolalar yoki boshqa yozma ishlarni yozishni so'rashlari mumkin.

Til o'rganishning to'rtta ko'nikmasini baholash o'qituvchilarga o'quvchilarning til o'rganish jarayonini chuqurroq tushunishga va o'qitish uslubini sozlashga yordam beradi. Bu o'quvchilarning o'rganish darajasini oshirishga va ularning o'zlashtirish darajasini yaxshilashga yordam beradi. Chet tillarini o'qitishda formativ baholash til o'rganishning to'rtta ko'nikmasini (tinglash, gapirish, o'qish va yozish) baholashi kerak. O'qituvchilar o'quvchilarning har bir ko'nikmasini rivojlantirish darajasini kuzatishlari va ularga yordam berishlari kerak.

13. O'quvchilarning o'z-o'zini baholashini rag'batlantirish: O'quvchilarning o'z-o'zini baholashini rag'batlantirish - bu formativ baholashning muhim tamoyillaridan biridir. Bu o'quvchilarga o'zlarining o'rganish darajasini tushunishga, o'zlashtirish darajasini oshirishga va o'z-o'zini boshqarish qobiliyatini rivojlantirishga yordam beradi.

O'quvchilarning o'z-o'zini baholashini rag'batlantirish quyidagi usullar orqali amalga oshirilishi mumkin:

- O'z-o'zini baholash uchun vositalarni taqdim etish: O'qituvchilar o'quvchilarga o'zlarini baholash uchun turli xil vositalarni taqdim etishlari mumkin. Masalan, o'quvchilarga o'zlarining o'rganish darajasini baholash uchun savolnoma, jadval yoki boshqa vositalarni berishlari mumkin.

- O'z-o'zini baholash uchun ko'rsatmalar berish: O'qituvchilar o'quvchilarga o'zlarini qanday baholash kerakligi bo'yicha ko'rsatmalar berishlari mumkin. Masalan, o'qituvchilar o'quvchilarga o'zlarining o'rganish maqsadlarini belgilash, o'zlashtirish darajasini kuzatish va o'zlarini baholash uchun qanday mezonlardan foydalanish kerakligini tushuntirishga yordam berishlari mumkin.

- O'z-o'zini baholashni dars jarayoniga kiritish: O'qituvchilar o'z-o'zini baholashni dars jarayoniga kiritishga harakat qilishlari mumkin. Masalan, o'qituvchilar o'quvchilarga dars oxirida o'zlarining o'rganish darajasini baholash uchun bir necha daqiqa vaqt ajratishlari mumkin.

- O'z-o'zini baholashni rag'batlantirish: O'qituvchilar o'quvchilarning o'z-o'zini baholashini rag'batlantirishga harakat qilishlari kerak. Masalan, o'qituvchilar o'quvchilarning o'z-o'zini baholash natijalarini muhokama qilish, ularning o'z-o'zini baholashga bo'lgan munosabatini kuzatish va ularni rag'batlantirishga harakat qilishlari mumkin.

O'quvchilarning o'z-o'zini baholashini rag'batlantirish o'quvchilarga o'zlarining o'rganish jarayonini chuqurroq tushunishga, o'zlashtirish darajasini oshirishga va o'z-o'zini boshqarish qobiliyatini rivojlantirishga yordam beradi. Bu o'quvchilarning o'rganishga bo'lgan qiziqishini oshirishga va ularning o'ziga bo'lgan ishonchini mustahkamlashga yordam beradi.

Chet tillarini o'qitishda formativ baholash o'quvchilarning o'z-o'zini baholashini rag'batlantirishi kerak. Bu o'quvchilarga o'zlarining o'rganish darajasini tushunishga, o'zlashtirish darajasini oshirishga va o'z-o'zini boshqarish qobiliyatini rivojlantirishga yordam beradi.

14. O'quvchilarning o'zaro baholashini amalga oshirish: O'quvchilarning o'zaro baholashini amalga oshirish - bu formativ baholashning muhim tamoyillaridan biridir. Bu o'quvchilarga bir-birlarining ishlarini baholashga imkon beradi, bu esa ularning o'zlarining o'rganish darajasini tushunishga va o'zlashtirish darajasini oshirishga yordam beradi.

O'quvchilarning o'zaro baholashini amalga oshirish quyidagi usullar orqali amalga oshirilishi mumkin:

- O'zaro baholash uchun ko'rsatmalar berish: O'qituvchilar o'quvchilarga bir-birlarining ishlarini qanday baholash kerakligi bo'yicha ko'rsatmalar berishlari mumkin. Masalan, o'qituvchilar o'quvchilarga o'zlarining o'rganish maqsadlarini belgilash, o'zlashtirish darajasini kuzatish va o'zlarini baholash uchun qanday mezonlardan foydalanish kerakligini tushuntirishga yordam berishlari mumkin.

- O'zaro baholash uchun vositalarni taqdim etish: O'qituvchilar o'quvchilarga bir-birlarining ishlarini baholash uchun turli xil vositalarni taqdim etishlari mumkin. Masalan, o'quvchilarga o'zlarining o'rganish darajasini baholash uchun savolnoma, jadval yoki boshqa vositalarni berishlari mumkin.

- O'zaro baholashni dars jarayoniga kiritish: O'qituvchilar o'zaro baholashni dars jarayoniga kiritishga harakat qilishlari mumkin. Masalan, o'qituvchilar o'quvchilarga bir-birlarining ishlarini baholash uchun bir necha daqiqa vaqt ajratishlari mumkin.

- O'zaro baholashni rag'batlantirish: O'qituvchilar o'quvchilarning o'zaro baholashini rag'batlantirishga harakat qilishlari kerak. Masalan, o'qituvchilar o'quvchilarning o'zaro baholash natijalarini muhokama qilish, ularning o'zaro baholashga bo'lgan munosabatini kuzatish va ularni rag'batlantirishga harakat qilishlari mumkin.

O'quvchilarning o'zaro baholashini amalga oshirish o'quvchilarga o'zlarining o'rganish jarayonini chuqurroq tushunishga, o'zlashtirish darajasini oshirishga va o'z-o'zini boshqarish qobiliyatini rivojlantirishga yordam beradi. Bu o'quvchilarning o'rganishga bo'lgan qiziqishini oshirishga va ularning o'ziga bo'lgan ishonchini mustahkamlashga yordam beradi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI:

1. Wiliam, D. (2010). "The Role of Formative Assessment in Learning."
2. Pellegrino, J. W., Chudowsky, N., & Glaser, R. (2001). "Knowing What Students Know: The Science and Design of Educational Assessment."
3. Gibbs, G., & Simpson, C. (2004). "Conditions under which assessment supports students' learning."
4. Carless, D. (2006). "Differing perceptions in the feedback process."
5. Shute, V. J. (2008). "Focus on Formative Feedback."
6. Boud, D., & Falchikov, N. (2006). "Aligning assessment with learning outcomes."
7. Taras, M. (2005). "Assessment – a key to student learning."
8. Brookhart, S. M. (2008). "Feedback That Fits."
9. Kirkpatrick, D. L., & Kirkpatrick, J. D. (2006). "Evaluating Training Programs: The Four Levels."
10. Wiggins, G. (1998). "Educative Assessment: Designing Assessments to Inform and Improve Student Performance."
11. Nicol, D. J., & Macfarlane-Dick, D. (2006). "Formative assessment and self-regulated learning: a model and seven principles of good feedback practice."
12. Hattie, J., & Timperley, H. (2007). "The Power of Feedback."
13. Sadler, D. R. (1989). "Formative assessment and the design of instructional systems."
14. Black, P., & Wiliam, D. (1998). "Assessment and classroom learning."
15. Andrade, H. G., & Cizek, G. J. (2010). "Students as the assessors: A review of student self-assessment."
16. Duncan, N. (2007). "Feed-forward: improving students' use of tutors' feedback."